

BOOKA.

Knjiga **165**

LANA BASTAŠIĆ
LUIZA BOUHARAOUA
RUMENA BUŽAROVSKA
NIKOLA NIKOLIĆ
DIJANA MATKOVIĆ
DANILO LUČIĆ
2020. DNEVNIK

© Lana Bastašić, Luiza Bouharaoua,
Rumena Bužarowska, Nikola Nikolić,
Dijana Matković, Danilo Lučić, 2021.

ZA IZDAVAČA
Ivan Bevc
Nika Strugar Bevc

© za srpsko izdanje

BOOKA

11000 Beograd, Cara Dušana 68
office@booka.in

www.booka.rs

IZVRŠNA UREDNICA

Sanja Bogićević

PREVOD SA MAKEDONSKOG

Lora Podbarski

PREVOD SA SLOVENAČKOG

Jelena Petrović

LEKTURA

Borka Slepčević

PRELOM

Bodin Jovanović

DIZAJN KORICA

Valentina Brković

ŠTAMPA

DMD Štamparija

Beograd, 2022.

Sva prava zadržana.

Nijedan deo ove knjige ne može se koristiti
niti reprodukovati u bilo kom obliku bez pismene
saglasnosti izdavača.

LANA BASTAŠIĆ
LUIZA BOUHARAOUA
RUMENA BUŽAROVSKA
NIKOLA NIKOLIĆ
DIJANA MATKOVIĆ
DANILO LUČIĆ

**DNEVNIK
2020.**

U septembru 2019. godine kontaktirala sam tri spisateljice i dva pisca iz regiona s idejom da naredne godine zajedno pišemo dnevnik. Pravila su bila jednostavna: svako piše po dva odvojena mjeseca, svaki dan, do 300 riječi dnevno.

Suvišno je reći da u tom trenutku niko od nas nije znao kako će izgledati 2020. godina.

LANA BASTAŠIĆ

2020.

dnevnik

LANA BASTAŠIČ

JANUAR

P U S Č P S N
1 2 3 4 5
6 0 10 11 12
14 15 16 18 19 20
26 27 28 31

SRIJEDA, 1. 1.

Lisabon

Svaki prvi januar je mala postapokalipsa. Ujutro su prazne ulice Lisabona, ali prazne su sve ulice u svim gradovima. Na ovaj prazni dan gradovi najviše liče jedni na druge. Rua Augusta bi mogla da bude bilo koja ulica, sa rešetkama spuštanim preko Zare i Manga. Nema ni one žene bez očiju što je sinoć svirala Zvončice na usnoj harmonici.

Prvi januar je praznina početka i ona se čuje u svim flašama koje se kotrljaju niz kaldrmu Alfame ili leže poput staklenih leševa po vlažnim klupama. Umorna sam. Ali ne od kraja, već od početka. Ovo konstantno, neumorno počinjanje. Možda zato svi vole da prespavaju prvi januar. Da se ne podsjećaju na prazninu. U bačenim novogodišnjim flašama ima neke istine o nama i ona se razgoliti na ponovnom početku. A mi koji pišemo uvijek smo za flašu prazniji od drugih.

Ali nije to tužno.

Tužno je što si umišljamo nekakvu punoću. Nekakvu posebnost.

ČETVRTAK, 2. 1.

Prošla je ponoć i Afonso mi pokazuje lisabonska pozorišta sa vidikovca. Prelazi dlanom preko krovova i kaže: „Sve ovo se bilo srušilo, sve.“

Zamišljam ljude koji kleče, mole se, i kako na njih odjednom pada oltar, potom se ruše stubovi i na kraju strop. Padaju sve crkve i manastiri. Lisabon se tresе. Kad se smiri, dolazi vatra da ga pojede.

Pored nas, na vidikovcu, neki Talijan objašnjava svojoj kćerki da to što vidi nije more. Djevojčica je tužna. Ili ljuta. Ili oboje.

Na ulici neki čovjek prodaje ljigavce. Baci u vazduh gnjevacu masu neonskozelene boje na kojoj su dva zalijepljena oka. Ona onda padne nazad na stočić kao da ju je nebo ispljunulo. Čovjek je skuplja rukama u lopticu i pokazuje zadivljenoj djeci, ponosan na svoj hiljadu puta ponovljen spektakl.

Danas je četvrtak i vraćam se na Balkan. Osjećam se kao ljigava loptica u dlanovima uličnog prodavca. Samo se bacam i skupljam i bacam i skupljam.

Na Aerodromu Nikola Tesla prije pasoške kontrole odlazim u toalet da se isповraćam. Svi putnici su već pokupili torbe i izašli s aerodroma, samo ja klečim na aerodromu i čekam da prođe mučnina. Poslije dosta vremena prilazim šalteru sama, nakon što su svi drugi putnici otišli kućama. Policajka me gleda zbunjeno i pita: „Odakle ste se vi stvorili?“

PETAČ, 3. 1.

Beograd

Ustala sam kasno, sunce je već zalazilo. Putovanja mi uvijek poremete spavanje. Njegujem nesanicu već nekoliko godina kao dosadnu kućnu biljku.

Zgrada čuti. To mi se sviđa kod nespavanja – čuti tišinu. Napravila sam instant zobenu kašu i čitam naslove vijesti iz svijeta. Trumpova strategija u Iranu. Požari u Australiji. Zatvaram laptop i ostavljam svijet da gori. To me podsjeti na jedan stih Borisa Marune. *Sve me manje brine sudbina svijeta*, ili tako neka poetska privilegija, nisam sigurna. Darko ju je često citirao.

Onda osjetim sramotu što mislim na poeziju dok se svijet raspada.

Potom me sramota što sam doživjela da me je sramota poezije.

SUBOTA, 4. 1.

Ponovo nisam spavala. Shvatila sam da sam ja ta koja je došla na ideju ovog dnevnika i isciala petoro ljudi da se priključe, a sad ne znam šta da pišem. Život mi je uglavnom dosadan, zato više volim da izmišljam priče.

Vani je Beograd, ali to je u mom slučaju potpuno beznačajno. Vani bi moglo da bude bilo šta. Pessoa je napisao: *Nemam nijedan dokaz da Lisabon postoji*. Tako ni ja nemam nijedan dokaz da je ovo vani Beograd. Osim to strujanje u zglobovima i jagodicama prstiju, taj neki tupi bol koji osjećam ovdje. Kao ostaci radijacije.

Treba da dovršim priču za Luiziu. Semezdinu sam obećala novelu. Ivanu zbirku priča. Tri razloga da se održavam u životu instant-kašama, hladnim tušem i vježbama rastezanja koje sam našla na Instagramu.

Sve me boli.

Google mi neumorno pokazuje reklame za zamrzavanje jajnih ćelija. Pita me da rangiram od jedan do pet koliko mi se svidio hamburger u Lisabonu. Google je, zapravo, kao bosanska baba – samo želi da se najedem i razmnožim.

NEDJELJA, 5. 1.

Neko dijete plače u zgradi. Djeca uvijek plaču tako – predano i beznadežno – kao da plaču za cijelim čovječanstvom. Možda je i njemu otac rekao da u Beogradu nema mora, kao onaj Talijan svojoj kćerki. Ja bih definitivno bila takva majka: stavila bih svoje dijete ispred prozora i rekla mu: „Ne samo da ne postoje Deda Mraz i Zubić Vila... Beograd ne postoji. Ni Lisabon. I nema mora, nema okeana. Predsjednici se svađaju preko Twitera. A tvoj svijet gori. Kad porasteš, vjerovatno ćeš ići u rat za vodu.“ (Ne zato što sam sadista, već zato što ne znam da lažem, a roditeljstvo se zasniva na strateški pozicioniranim manjim i većim lažima.)

Google me pita zašto ne želim vidjeti reklamu za zamrzavanje svojih jajnih ćelija. Pod vriskom napaćenog djeteta sa sprata iznad, biram opciju *It is not relevant*.

Ponovo čitam Gombrowicza i mislim na riječ *dom*.

*Luiza
BOUHARAOUA*

FEBRUAR

P U S Ć P S N

748 9 10 11 12
1415 16 18 19 20
26 27 28 29

SUBOTA, 1. 2.

Zagreb

Prvi dan veljače drugi je dan da sam natrag u Zagrebu. Polagano šepam po stanu, niz tri kata stepenica, niz ulicu, onoliko brzo koliko mi izvnuti zglob dozvoljava. Siječanj je završio iskliznućem, veljača počinje oporavkom. Kad desni gležanj počne pulsirati kao srce, prestajem hodati i uđem u tramvaj, potražim slobodno mjesto na koje mogu sjesti i pružiti nogu. Rijetko se vozim tramvajem, samo ako putujem baš na duge staze, užasno rano ili ako je grad zgrabila kakva ozbiljna vremenska neprilika. Sve ostalo vrijeme pješak sam i biciklist, uvijek sama sa svojom glavom, sklona zaboraviti koliko je lijepo slušati nepoznate ljude.

Nasuprot mene u tramvaju sjede majka i trogodišnja djevojčica koja se vrpolji i veselo brblja sebi u bradu. Kad joj pogled padne na prozor tramvaja, vikne:

„Vidi, mama, miješalica!“

„Gdje?“, pita majka.

Tramvaj staje na semaforu, sve tri gledamo tamo gdje je djevojčica maločas pokazala prstom i pogledom tražimo miješalicu za beton.

„Sad je više nema“, kaže djevojčica.
Bez podsmijeha, bez razmišljanja, mama odgovara:
„Nisam vidjela, ali ti vjerujem.“

NEDJELJA, 2. 2.

Nedjelja je i ja sam spora. Još sporija nego prvih dana kada sam se vratila s promocije srpskog izdanja *Jesmo li to bili mi* s dvije rupe u ligamentu. Danas sam spora iz želje, ne iz ozljede, On je tu od jučer i otkad je došao ne radimo baš ništa. Sati nam prolaze tako da ležimo u krevetu, razgovaramo, mazimo mace koje se spokojno gnijezde nad našim stopalima, lijeno ustajemo tek po kavu ili čaj. Nemamo želja, nemamo planova, samo pokoje neobvezujuće možda. Možda popodne upalimo projektor koji je kod mene ostao nakon zadnje filmske projekcije u našem zatvorskom kinu i pogledamo *Amarcord*. Možda odemo u dućan. Možda odemo na ručak. A možda i ne. Nedjelja je i oboje smo spori. Ne radimo baš ništa, a radimo baš sve.

PONEDJELJAK, 3. 2.

Odlazim na sastanak platforme za radna prava u kulturi, članica sam svih inicijativa za ono što nemamo, a što nam je nužno. On me ispraća iz mog vlastitog stana i na vratima kaže: „Čekam te tu.“

Kad nekoliko sati kasnije došepam kući, nalazim svježe usisan tepih (imam dvije mačke, to je barem dvadeset minuta

posla), oprano suđe i njega kako u spavaćoj sobi vitla peruškom. Maca Giu skače za njom u vis, mačak Jajo vreba iz prikrajka. Kada mu u letu Giu izbije perušku iz ruke pa je poklopi šapom istog časa kada se obje nečujno dočekaju na pod, On diže ruke u zrak i viče: „Pobjeda! Pobjeda!“

Bos na svježe usisanom tepihu, u stanu u kojem ne živi (barem ne još), a kojeg je cijelog pospremio, On slavi okretnost moje mace, od veselja i ne primjećuje da stojim iza njih. Ostajem tako još neko vrijeme u dovratniku i radujem se. Ovo što gledam i moja je pobjeda.

UTORAK, 4. 2.

Job benefits. Tema naše današnje ranojutarnje lekcije na tečaju poslovnog engleskog u Ericssonu Nikola Tesla. Grupu kojoj predajem čini sedam opuštenih i veselih ljudi, točno onoliko veselih i opuštenih koliko može biti čovjek koji se osjeća sigurno. Prvi zadatak je jednostavan: odaberi s popisa povlastice koje imaš na poslu. Svi su za tren označili sve kućice, u razgovoru shvaćamo da ćemo morati otvoriti i neke dodatne.

Ugovor na neodređeno. Plaćene edukacije. Subvencionirana prehrana. Prijevoz. 37 dana plaćenog godišnjeg odmora. Bonus. Božićnica. Trinaesta plaća. Regres. Kroz šalu im priznajem da sam tek nedavno naučila što ta zadnja riječ znači na hrvatskom. Prešutim da je nisam znala jer mi nikad nije trebala, da sam je učila sporo kao da dolazi iz nekog meni sasvim nepoznatog jezika, da me značenje te riječi naučila majka koja je četrdeset pet godina radnog vijeka provela u Društvenoj prehrani splitskog Kliničkog bolničkog centra, da sam ju zvala da je pitam

umjesto da guglam jer sam osjetila da je riječ o nečem prošlom pa sam pretražila majku kao da je arhiv radnih prava.

Nakon nastave, na izlasku iz Ericssona prolazim pored svježeg našaranog grafitu: STOP 5G. Smijem mu se iako je na pravoj adresi, Ericsson razvija tu tehnologiju kod nas. Smijem se ljudima koji se boje budućnosti koju u Ericssonu razvijaju. I onda se više ne smijem. Jer bojim se i ja.

Ugovor na neodređeno. Plaćene edukacije. Subvencionirana prehrana. Prijevoz. 37 dana plaćenog godišnjeg odmora. Bonus. Božićnica. Trinaesta plaća. Regres.

Bojim se da je budućnost kojoj se nadam već prošla.

SRIJEDA, 5. 2.

Umjesto da lakiram nokte ili mičem trokrilni ormar da bih usisala iza njega, čitam još jedan u nizu članaka koji prevode s engleskog ili pišu žene, feministkinje koje me užasnuto upozoravaju: Trans žene su muškarci koji se ne konformiraju sa svojim rodnom i dolaze po nas „prave žene“. Evo vrebaju po ženskim zahodima i svlačionicama. Obraniti se možemo samo činjenicama, brzo, sklonimo se iza ove: Biti žena biološka je činjenica. Biti žena znači imati menstruaciju i moći roditi djecu.

Trans žene, ti muškarci u suknjama, dolaze po nas, evo kažu, a ja ne razumijem zašto bi se muškarci uopće presvlačili, zašto bi išli na hormonsku terapiju, prolazili tranziciju da bi me dohvatili u ženskom zahodu kad su me muškarci u hlačama, sasvim neometano vrebali u kućama obiteljskih prijatelja, na tjelesnom u osnovnoj školi, ispred pekare na koju gleda prozor moje dječje sobe, dok sam se vraćala s Marjana s majkom, u parku ispod srednje škole, u zagrebačkom

RUMENA BUŽAROVSKA

MART

P U S Ć P S N

1

2 7 3 8 5 6

1 4 4 5 6 1 8 1 9 2 0

1 0 1 1 2 3 4 5 6 7 8 9 3 0 3 1

2 6 2 7 2 8 2 9 3 0 3 1

NEDELJA, 1. 3.

Skoplje

Neobično mi je što baš danas počinjem da pišem dnevnik, budući da sam dan završila diskusijom o jednom dnevniku – dnevniku moje babe Vere, koja je takođe bila spisateljica. I ona je, kao i ja, pisala dnevnik, imajući na umu da će ga ljudi čitati. Sa takvim predznanjem, nekako je nemoguće pisati pravi dnevnik. Moja baba je bila ogorčena ishodom svog života i nesrećna zbog njega. Gajila je velike ambicije, ali je rođena u siromašnoj porodici sa šestoro dece mlađe od nje, pa ju je, kada je napunila 18 godina, moj pradedu udao za mog dedu – kog nije poznavala i koji ju je odveo da žive u zabačeno planinsko selo. Zato mislim da je baba pisala dnevnik da bi ga pročitali ljudi koji su se, po njenom mišljenju, ogrešili o nju, i nekako je razumem, nije joj baš bilo lako.

Inače, u trećem razredu sam počela da pišem dnevnik, zbog Ane Frank. Ni u tom dnevniku – kao ni u potonjima – nisam bila sasvim iskrena. Prvo zato što sam se plašila da će ga moj brat pročitati. Pa tako nikad nisam otvoreno pisala o onome o čemu sam najviše želela da pišem – a to su moje simpatije. Jednom sam u dnevniku iz trećeg razreda napisala

da mi se sviđa Oliver, ali da se njemu sviđa Lina. I potom sam u zagradi napisala „teška pomisao“, zbog čega sam videla svog boga kada mi je brat pročitao dnevnik. U mom dnevniku je pročitao i to da sam ja pročitala *njegov* dnevnik u pokušaju da mu se osvetim za to što je on pročitao *moj*. Osvetio mi se. U srcu je masnim bojama napisao „Rumena i Oliver“ pod mojim prozorom na četvrtom spratu naše zgrade. Taj natpis se nikada nije potpuno izbrisao.

PONEDELJAK, 2. 3.

Mnogo me je sramota da priznam, zato što se borim protiv toga, ali ipak imam problem sa tim što mi telo stari i zamišljam da ne treba da izgledam tako kako izgledam, hvatam se za salo i gledam celulit u ogledalu i nerviram se što mi je sva odeća tesna. I zato što mnogo volim da jedem – slano, hleb, krompir, i sve drugo što se navodno ne sme – danas sam bacila gomilu para na plan za vežbanje. I tako, dosadan dan.

UTORAK, 3. 3.

Danas imam mnogo vremena. Zbog čega? Zbog koronavirusa. Svetska panična paranoja stigla je i u Makedoniju, gde su se, zbog jedne obolele žene (od jebenog gripa, da ponovimo) koja je kombijem došla iz Italije, ljudi masovno isprepadali da su im ugroženi ionako bezvredni životi. Naši krotki i fini hrišćani Makedonci su po društvenim mrežama bljuvali kletve i želeli smrt ženi koja će nas sve zaraziti. Pa su, kao i svuda

u svetu, ispraznili rafove u prodavnicama kupujući brašno i ulje – misleći da će, i ako dođe pandemija, bar imati struje da mese hleb. Zamišljam ih kako sede kod kuće, uplašeno guraju hleb u suva usta, kako im oči iskaču od zatvora. Ta slika me malčice zabavlja.

Ali me ne zabavlja činjenica da je vlada, kako bi se zaštitila od paranoje koja može da im oduzme političke poene pred izbore, donela „preporuku“ da se otkažu sva velika okupljanja.

Tako je nastradao i naš PičPrič, koji smo spremali mesecima. Na sreću, Jelena Veljača, Jelena Višnjić i Lidija Dimkovska, koja putuje iz Slovenije, žele da dođu i u aprilu, inače bi sve propalo. Pa eto, zbog toga što mi je propao događaj i danas i juče imam vremena. Spavam. Čitam knjige. Prevodim svoje priče. Pišem dnevnik. Čitam babin dnevnik. Kuvam. Pročitala sam ceo jedan diplomski. Odgovorila sam na gomilu mejlova.

SREDA, 4. 3.

Danas sam, vraćajući se sa fakulteta, gde sam se bavila nekom užasno dosadnom i nepotrebnom papirologijom kojom niko ne bi trebalo da se bavi u 21. veku i u eri tehnološke revolucije, shvatila da je 4. mart. Otkako sam, sa dvadeset godina, počela da slušam *Morphine*, razume se nakon smrti Marka Sendmena, čime mi je bilo oduzeto zadovoljstvo da tugujem za njim i da se tako pravim važna, kad god čujem pesmu „Radar“, u kojoj on kaže *It was March 4th, 1982*, pomislila da nekako moram ponekad da kažem taj datum nekom važnom, baš na neku godišnjicu... kao da su godišnjice toliko važne, naročito one intimne koje muškarci uvek zaboravljaju (dobro, osim Sendmena (i da, tu ubrajam i rođendane)). I

danas mi je prvi put ta pesma pala na pamet baš 4. marta. I onda sam prazno i glupavo izgovorila taj datum gledajući u džamijicu iz 14. veka prekoputa sporednog ulaza na fakultet. Džamijica je mnogo glasna, ali kada snimak prilično ružnog i nemuzikalnog hodžinog glasa ne trešti zaglušujuće kroz kvart kao blutut zvučnik uobraženog tinejdžera, izgleda mi kao da ćuti, kao da mirno spava. *It was March 4th*, rekoš sebi, i to nije značilo ništa. Prestala sam da slušam *Morphine*, prvo zato što su mi dosadili, ali možda i zbog toga što sam potpala pod uticaj nekoga ko je mislio da više nisu kul. Gluposti. *Morphine* su super.

ČETVRTAK, 5. 3.

Popodneveni mamurluk s povraćanjem izazvan neplaniranim konzumiranjem viskija posle vežbanja i šest sati neprekidne i fokusirane nastave. Danas je jedna devojkica na predavanju nosila rajf sa mačjim ušima.

PETAK, 6. 3.

Danas sam tri puta doživela mužjačenje. Kada mi se to dogodi više od jednom dnevno, stvarno se razbesnim. Ali reakcija na njega je mač sa dve oštrice. Svakako da prvo nagonski poželim da ih oteram u kurac (evo vam ovde: nosite se u kurac). Ali to ne smem javno, je li. Zato što posle standardno počnu da se žale: ah, ti ne prihvataš tuđe mišljenje (da prihvatim fašistoidna „mišljenja“? Ne, hvala). Ti si agresivna (a agresori su oni). Osim toga, čim nekom takvom kretenu

Nikola Nikolić

APRIL

P U S Č P S N
1 2 3 4 5
6 7-8 9 10 11 12
13 14 15 16 17 18 19 20
21 22 23 24 25 26 27 28 29 30

SRIJEDA, 1. 4.

Podgorica

Snijeg je dvanaeste proljećne noći napadao visoko oko grada, ali i niže, tamo gdje se nije primicao zimus.

Radni dan, mada sad već tradicionalno ne ustajem prije 11.

Smišljam razloge za izlazak. Onaj veći, van granica dvorišta. Prilazim autu i tek tad kapiram u kakvom je stanju – njegova zvanična „glacijal bijela“ izgleda kao neka prljava nijansa. Čekao sam proljeće da ga operem, svoj nemar pravdao anti-kozmetik parolama; e sad, proljeće je stiglo, ali nema se gdje. Sve je zakatančeno, pa i perionice (ne volim one samouslužne, uvijek nešto zabrljam). Otpada ideja o domaćoj radinosti, otac baš polaže u svježe posijanu englesku travu. A i česma je naprasno imobilisana zbog mogućeg smrzavanja.

Na pumpi za 30 eura sipam više od 30 litara. S nevjericom pratim kako onaj nevidljivi tas prvi put radi u korist goriva. Veća brojka sjaji kao nekakva gorka pravda. Uspostavlja se barem u tom vozačkom univerzumu. Kako je krenulo, još malo pa ćeš za masku ili bočicu alkohola moći da trampiš čitav kanister.

Svi su s maskama i rukavicama. Ljude gledam u oči više nego ikad. Pokušavam da uhvatim neki najmanji zajednički

sadržalac. Šta je to – strah, podozrenje, patnja, sreća koju izaziva zajedništvo, neko opšte ujednačavanje?

Svi su na propisanom odstojanju i u koloni pred ulazom u market. Žurim da dograbim najbitnije. Portir upozorava da nema razgledanja, nije ovo nikakvo alternativno šetalište, pokupi što ti treba i briši!

Izlazim, a novi kolonisti me čeznutljivo gledaju. Ne gine im petnaestak minuta čekanja na podgoričkom sjevercu. Ne nosi nikakav miris proljeća; nosi ledeno isparenje s planine, zimske repove.

Prvi je april samo formalno – nijesam čuo niti jednu šalu. Nekako nemaju smisla kad već živimo šalu epskih razmjera. To je kao da se zajebavaš na račun diktatora koji se mnogo bolje zajebava s tobom samim. *A ima ih, ima ih.*

ČETVRTAK, 2. 4.

Ovo je odlično vrijeme za introspekciju. Upućeniji si na sebe nego inače. Problem je što se fokus širi i na spoljašnjost. Više se jede, slabije se kreće, osuđen si na onu vrstu rasta protiv koje se (uz promjenljivi uspjeh) svojski boriš u normalnim uslovima. Gledam kako mi kosa prelazi preko ušiju, puže niz vrat. Još od gimnazije mi se nije desilo da joj toliko puštam na volju.

Frizeru se javljam bez ikakvih grešnih namjera, samo da podijelimo neke nove spoznaje.

„Imaćeš kose za izvoz poslije ovoga, kunem ti se.“

„Čekam te za pola sata“, ekspresni ritern.

„Haha, ne zajebavaj, ja poštujem zakone. Javljam se kad prekipi.“

„A ja poštujem zakone preživljavanja. Dolazim kući za iste pare.“

Uhodana poruka: vidi se, borio se s dilemom. Sve je pozatvarano prije više od dvije nedjelje. Izlaz se ne nazire i ljudi počinju da se dovijaju kako znaju. Zakazao sam mu za popodne. Kršim naredbu, odgovornost je i moja, ali njegova je veća, krivična. Ne pomažu ni upozorenja o žbirevima. Na kraju pripisujem sebi još dvije odgovornosti, da mi bude lakše – stare mušterije i još starijeg druga.

Nešto mi ipak nije davalo mira. Možda sam podsvjesno to i priželjkivao. Taman kad sam kretao, naletjeh na oca. Dobrog je zdravlja, da kucnem, ali sa svojih 77 spada u rizičnu kategoriju.

„Nemoj slučajno da ideš. Ko zna koliko je kontakata ostvario. Misli malo i na nas, ne samo na svoju kosu. Evo, ja ću da te šišam ako treba. Na kraju krajeva, baš ti fino stoji.“

Pristupam trijaži. Logično je ko tu otpada.

Kucam ono što mi prvo naiđe, žurim se jer počinje moj nesuđeni termin.

„Jebiga, moram otkazat. Ocu mi frka, ima 77 godina. Praštaj.“

Ovog puta bez odgovora, samo ona dva plava štrika. Pročitano, upamćeno; na koliko dugo, glavno je pitanje.

PETAK, 3. 4.

Pravo proljećni dan iskoristio sam da se malo odmetnem. Bojana me je pokupila i otišli smo u prirodu, najdalje gdje se može pod novim okolnostima, na ivicu podgoričke opštine. Tuda meandrira Matica, dotičući u donjem toku samo rubni

dio grada. Našli smo jedan prijatan štek i odatle uz pivo i kiflice procjenjivali u kom smjeru teče. Mislim, znamo zvaničnu putanju, ali po suprotnom talasanju vode reklo bi se da je okrenula i potekla unatrag. Bacam drvo da provjerim – ode ono uzvodno. Ili su nam četiri zida poremetila rasuđivanje, ili je i rijeka ustuknula od grada u kom iz dana u dan raste broj zaraženih.

Vrijeme leti kao da smo na dopustu. Nije neka razlika, sve je u tom tonu, uskoro će da se razmile patrole. Kalkulišemo kako da što više uzmemo od slobode, kako da uknapiramo povratak do sedam.

Kažu mi da je roman i dalje prvi na top-listi najprodavnijih knjiga u *Gradskim knjižarama*. Pomalo me virus održava na čelnoj poziciji. Ne sumnjam da će me u prvoj krivini preteći Koeljo i Šarma.

Promocija je natempirana da ne može bolje – nedjelju pred uvođenje svih ovih silnih mjera. Sad posredno učestvujem u tuđim samoizolacijama. Javljaju mi se, milo mi je ako *Sirene* za *uzbunu* pokazuju i taj terapijski potencijal.

A ja sam i noćas pod Malaparteovom *Kožom*. I uživam, na onaj mazohistički čitalački način. Kakvo je to uživanje dok prolaziš kroz detaljno opisane ratne strahote? Možda ga pokreće neko olakšanje zbog neosjetnog učešća u užasima najgore vrste. Čitaoci su privilegovani, distancirani kao gledaoci u gladijatorskoj areni.

„Sloboda je skupa, mnogo skuplja od ropstva. I ne plaća se ni zlatom, ni krvlju, ni najuzvišenijim žrtvama, već podlošću, prostitucijom, izdajom, i svim prljavštinama ljudske duše.“

DANILO
LUČIČ

MAJ
P U S Ć P S N
1 2 3
4 6 7 8 10 11 12
1 15 16 18 19 20
26 27 28 29 30 31

PETAK, 1. 5.

Beograd

Danas je Međunarodni praznik rada. Pandemija je osim naših života zaustavila i globalnu ekonomiju. Verujem samo onima koji govore da ne znaju kako će svet izgledati kada se sve ovo završi. Boris Buden u jednom intervjuu citira francuskog filozofa Bruna Latura koji kaže da je ovo kroz šta sad prolazimo samo generalna proba za ono što nas očekuje sa klimatskim promenama. Ako ne učinimo ništa – izvesno je – čeka nas Makartijev Put.

Verovatno je ovo prvi doček 1. maja da nema prvomajskog uranka. Ljudi su zbog zabrane okupljanja pravili roštilj na terasama ili u dvorištima skrivenim zgradama. Tiho puštali muziku da ne privuku pažnju zakona. Ovo je jedinstven Prvi maj i po tome što se ljudi možda nikada nisu ovoliko nadali radu. Željno upijaju obećanja političara da je sa karantinskim merama uskoro gotovo. Pitanje je da li bi nam nedostajao rad da nije bilo onih mrtvih čikaških radnika sa Trga Hejmarket iz 1886. i njihovih upornih *8 Hours of Sleep, 8 Hours of Work, 8 Hours of Entertainment*. Sate sna i sate zabave davno smo trampili za još sati rada. Izgleda da će te trampe tek sada biti.

Naš današnji ručak je bez roštilja. Pasta sa malo piletine, pavlake, čeri paradajza i svežeg bosiljka. Pokušavam da jednu svoju pripovetku dovedem do poslednje ruke, ali u njoj se stalno otvaraju problemi, jer kombinujem naraciju iz sva tri lica jednine. Ne žalim se, karantinski dani mi brzo prolaze, od usamljenosti se štitim radom. Stoga *da nam živi, živi rad*. I mi sa njim.

SUBOTA, 2. 5.

Svake noći, mi srećnici koji smo vlasnici pasa imamo pravo da ih izvodimo u šetnju od 23.00 do 01.00 posle ponoći. Puste noćne ulice vrve od tamnih silueta četvoronožaca i njihovih vlasnika koji u neobičnom miru i tišini šetaju. Laveži su češći od ljudskog glasa. Možda umišljam, ali čini mi se kao da psi polako zaboravljaju da kolovoz pripada automobilima. Trebalo im je tek nešto više od mesec dana slabog saobraćaja pa da dožive slobodu kretanja s kojom nehajno koračaju i trčkaraju ulicama. Po parkovima i iz pukotina fasada i pločnika buja korov. Bez izduvnih gasova, lošeg grejanja i drugih isparenja vazduh je osetno čistiji. Prirodi izgleda ne treba puno da povrati vlast, još je sposobna za revoluciju. Ovako će i druge životinje i biljke, jednog dana kada ljudi konačnu uspeju da se međusobno istrebe, prisvojiti sve njihovo. I onda to sve uništiti. U pravu je bio Fredrik Džejmson kad je rekao da je postalo lakše zamisliti kraj sveta, nego kraj kapitalizma. Uznemiravajuće lakše.

Danas smo otvorili paket sa fotografijama koje mi je poslao moj prijatelj, fotograf Ole Brodersen. Dva prelepa crno-bela

pejzaža stenovitog ostrva Lingor na jugoistoku Norveške, gde on živi sa porodicom. Populacija ostrva varira između 20 i 60 stanovnika, i to u letnjoj sezoni. Nema motornih vozila. Dva puta sam posetio Lingor. Poslednji put sam proveo tamo ceo mart 2019. Svaki dan izgleda kao karantin. Pusta, gola brdašca prošarana žilavim rastinjem i načičkana kućicama koje su sve građene u identičnom stilu. I nikad nigde nema ljudi, od kojih sam ta dva puta viđao samo njegovog oca i majku. Kao i on. Danas sam mnogo razmišljao o njemu i ostrvu. Zovemo jedan drugog *brother from another mother*. Voleo bih da ga vidim.

NEDELJA, 3. 5.

Ništa mi ne fali u karantinu. Dane provodim kako bih ih i inače provodio. Čitam, pišem, prevodim, uređujem i mnogo gledam filmove. Samo mi nedostaju ljudi. Željan sam ih. Zato, poziv kod Manigode i Andree na ručak bio je čaša vode usred žege. Iva i ja smo se, siroti, uparadirali za ovu priliku kao da smo hteli primerom da objasnimo šta znači *overdressed*. Iva je nosila svoj svetlobež kišni kaput, u kojem sam je za ovih naših šest godina video najviše tri puta. Ja sam obukao naranđasti sako od somota koji mi je poklonio Stefan. Bila je nedelja, vetrovito ali sunčano, dovoljno da nagovori ljude na šetnju. Sa malo saobraćaja i praznjikavim ulicama, dan je ličio na obične nedelje, kao da je sve isto.

Domaćini, u kućnim trenerkama i majicama, dočekali su nas sa osmehom i blagim čuđenjem. „Moralni smo. Malo...“ mrmljam im.

Za ručak njoke sa sosom od pavlake, parmezana, blitve i sušenog paradajza. Izvrsne. Mislim da ništa drugo ne volim da jedem kao italijansku sirotinjsku hranu. Potom, kupovne knedle sa eurokremom. Preterao sam. Muka mi je na putu do kuće.

Prozor u hodniku njihove zgrade na Slaviji gleda na park Mitićeva rupa, gde se nekada Stevan Raičković spuštao iz Ulice Svetog Save u kojoj je živeo, i dugo sedeo na nekoj od klupa.

*Jednom nas tu, gde nas ima,
neće biti.
Mi smo niti
koje vežu nerođene sa mrtvima.*

Dok smo prelazili pešački kod zgrade Politike, u daljini je na kraju senovite Makedonske u srebrnkastim, poslednjim svetlima dana svetlucao Trg Republike. Prizor je izgledao kao obećanje da će uskoro sve biti gotovo.

PONEDELJAK, 4. 5.

Dan miran i spor, do u detalj je ispoštovao većinu prethodnih. Uveče sam se našao sa prijateljem kojeg sam mogao da izvučem iz stana u šetnju tako što sam mu „pozajmio“ jedno od moja dva kućeta, pa je tako imao opravdanje da bude noću na ulici. Ispričao mi je kako su ga u 3 ujutru probudili policajci koji su od njega tražili da se spusti ispred zgrade i pomogne u identifikaciji momka koji tvrdi da je njegov cimer, jer mu je lice bilo krvavo i izobličeno batinama. Bili su u pravu, to jeste bio njegov cimer, a njegov naredni dan razneo je nadu o kolotečini u paramparčad.

*DIJANA
MATKOVIĆ*

JUN

P U S Ć P S N

1 2 3 4 5 6 7

~~8~~ 10 11 12

14 15 16 18 19 20

26 27 28 29 30

PONEDELJAK, 1. 6.

Ljubljana

Dugo se već borim s nepisanjem. Prihvatam poziv da pišem dnevnik u nadi da će makar malo da me izmesti iz ove blokade. U eseju objavljenom pre dve godine pod naslovom *Zašto (ne) pišem*, između ostalog, govorim o osećaju ontološke inferiornosti koju u meni izaziva pripadanje nižoj klasi i manje vrednom rodu. Taj osećaj izaziva sindrom prevarantkinje, a samim tim i blokadu pisanja.

Ipak, trudim se.

Dve godine posle tog eseja i dalje razmišljam o istom. Pisanje je borba između unutrašnjeg i spoljašnjeg kritičara. Ono što prvo izlazi iz vas, prvi spisi ili prva objavljena knjiga, po pravilu, završi u prostoru naivnosti. Bez svesti ili delovanja pomenutih kritičara samo se „izbacuje“ ono što se do tada nakupilo kroz život i čitanjem. Problem druge knjige i svih onih koje za njom slede jeste u tome što više ne možeš da se oslobodiš blokade povratkom u naivnost. Jer ona više nije na raspolaganju. Stvaranje postaje način pobeđivanja unutrašnjeg i spoljašnjeg kritičara, koje se u toj borbi dalje oplemenjuje. Kiš u svom eseju *Cenzura/samocenzura* kaže da je pobjeda autora nad cenzurom metafora. Autor uvek nađe domišljat

način da kaže ono što se ne sme kroz književnost, umetnost. Ukoliko uopšte u toj borbi autor i pobjedi. U filmu *Whiplash* (2014), mladi bubnjar, posle duge borbe sa svojim mentorom sadistom (s unutrašnjim kritičarem), svoj prvi set u poslednjoj sceni ne odsvira da bi impresionirao mentora, već da bi mu se suprotstavio ili da bi ga jednostavno zaobišao. Jer jedino tako može da postane muzičar.

I dok se ja mučim s pitanjima kako treba da se izrazim, u isto vreme, mnogi Amerikanci nemaju tih problema – izražavaju se direktno. Amerika gori. Tramp je proglasio Antifu teroristima. Taktika njegovog izjednačavanja Antife s teroristima je očigledna: kad to uradiš, oduzmeš im i sva njihova ustavna prava, te radiš s njima šta god ti je volja. Svako ko protestuje, za njega je Antifa. Sasvim je sigurno da država koja antifašiste proglasi teroristima ne može da bude ništa drugo osim fašistička.

Može li se nekako, Dijana?

UTORAK, 2. 6.

Protesti se dešavaju i kod nas u Sloveniji. Pod vlašću Janeza Janše stalno smo na ulicama. Ovog puta protestuju radnici u kulturi, s kojima se nalazimo u centru grada, na Prešernovom trgu, odakle se obraćamo Ministarstvu kulture. Protestujemo protiv ministarstva koje, zatvoreno samo u sebe, ne reaguje, protiv ministarstva koje se u vreme krize s koronom nije pobrinulo za umetnike i kulturne stvaraoce, protiv toga što ministarstvo u većini slučajeva radi kao da je protiv kulture, a ne za kulturu.

„Možda je ministar pre tri meseca i umro a da nam to još niko nije saopštio“, duhovito reče jedan moj prijatelj reditelj. Zvuči kao da ima smisla. Ipak, plašim se da je ovo nereagovanje ministarstva više zagrevanje za ono što tek sledi – za finansijsko i zakonsko uništenje levo usmerenih umetnika i intelektualaca, a zajedno s njima i njihovog rada. Slovenački premijer Janez Janša uglavnom ne podnosi umetnike i intelektualce (koji su, pritom, većinom i levičari). Verovatno i zbog toga što ga nikada nisu ni prihvatili na tom polju, uprkos njegovim velikim ambicijama – uostalom, napisao je ne baš mali broj knjiga. Završni udarac su mu zadali kada su ga, tokom protesta 2012, izbacili iz PEN-a. Između ostalog, umetnici uvek budu odgovarajuća meta za političku strategiju zavadi pa vladaj. Janša (kao i mediji pod njegovim okriljem) stalno skreće pažnju s pravih zločinaca, među kojima je i on sam, na umetnike, optužujući ih da samo uzimaju od države, a zapravo on sam, kao političar u službi države, pravi tu inverziju i celu državu stavlja u službu političara.

Ja i meni slične smo u velikoj meri ono što vlast mrzi. Kulturna radnica, dete doseljenika, žena (skoro feministkinja!) koja u javnosti govori glasno.

Ne sviđamo se ovoj vlasti i taj osećaj je obostran.

SREDA, 3. 6.

Spremam ručak. Čitam. Idem na pilates. Mislila sam da nikada neću završiti na pilatesu. Briga za telo za mene je uvek bila opsesivna navika buržuja koji imaju vremena i para da se bave svojim psihofizičkim stanjem, dok se svi ostali, manje

privilegovani, bave preživljavanjem. Kada su mi se svuda po telu proširili problemi koji, kako kažu, dolaze iz kičme, morala sam da se pokrenem. Pre nekoliko godina, redovno sam išla na fitness, jer mi je psihijatar savetovao da na taj način prevaziđem svoje akutne panične napade. Pokrećem se, dakle, onda kada je nužda. Kada je život u pitanju. *If you see me jogging, kill whatever the fuck is chasing me*, pročitala sam negde.

Po dolasku kući, smirujem svog partnera novinara. U ponoć mu izlazi članak u kome razotkriva još jednu u nizu grešaka koju država čini. Hoće li ga neki tajkun tužiti? Hoće li ga napasti drugi novinari? *Ukoliko do toga dođe, bavićemo se time tada*, kažem mu. Što se tiče reakcije, to jest samog mišljenja ljudi – *ko ih jebe, ionako nam ne dolaze u kuću*.

ČETVRTAK, 4. 6.

„Strahovi sprže toliko energije“, govori mi terapeut, „da vam na kraju ništa ne ostane za stvaranje.“ Kaže mi da moram da naučim kako da se oslobodim crnih scenarija istog trenutka kad se pojave.

„Ali ako počnem“, kažem mu, „odmah da zapisujem te svoje izmišljene scenarije?“

„Onda vam to dođe kao ronjenje na dah“, odgovara mi. „Biće vam potrebno sve znanje, sva sredstva i potpuna podrška kako biste se izbacili iz mračnih dubina. Inače će vas odneti.“

Setila sam se odlomka iz već pomenutog eseja, o tome zašto (ne) pišem:

Ne želim (ponovo) sve to da proživljavam. Ne želim da dolazim u kontakt s tim. Samo to ne.